

Exp[lanatio] sancti Thome

per fidē clarissime manifestatur. **Ro. 11.** Cecitas ex parte contingit in israel. **Jo. 9.** In iudiciū veni in hūc mundum. **2c.** Sic enim prophetauerat **Esa. 6.** cap. Ecceca cor populi huius. **2c.** Et vere in tantum obtusi sunt sensus eorum vt veritatem nobis manifestatā vsq[ue] in hodiernū diem non intelligant. Sed id ipsum velamen quod erat in veteri testamento anteq[uam] velum templi scissus eēt in lectione veteris testamenti: quia non aliter intelligit illud q[uod] ante quia adhuc innitunt figuris vt veritate nō reuelent. id est nō intelligant sic velamē dei non figuraz sed veritatem credunt quod scz enacuatur quantum ad fideles et quantum in se ē omnibus per xpm. i. in fide xpi: sed in eis nō manet: q[uod] nō credunt venisse xpm. **¶** Consequenter cū dicit. Sed vsq[ue] in hodiernū diē. **2c.** ostēdit quomodo adhuc apud iudeos est velamen quātum ad fideles licet remorū sit per christum. Circa quod sciendū est q[uod] velamen dicit apponi alicui dupliciter. Aut q[uod] apponitur rei vīse ne possit videri. Aut quia apponitur videntī ne videat: sed iudeis in veteri lege viroq[ue] modo appositū erat velamen. Nam et corda eor[um] exērata erāt ne cognoscerent veritatem p[ro]pter eor[um] duriciez: et vetus testamētū nōdum completū erat quia nondū veritas venerat. Unde in signum huius velamē erat in facie moysi et non in faciebus eorū sed veniente xpo velamen remorū est a facie moysi id ē a veteri testamento: quia iā impletum est: sed tamē non est remorū a cordibus eorū. Et hoc ē quod dicit. **Sz vsq[ue] in hodiernū diem.** Quasi dicat amorum est a fidelibus veteris testamenti velamē **¶** Sed adhuc cū legitur moyses. id est cum exponit eis vetus testamētū. **Act. 15.** Moyses a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eū predicent in sinagogis. **2c.** Velamē. i. cecitas ē positū super cor eorum. **Ro. 11.** Cecitas ex parte cōtingit. **2c.** Quādo autē et quomodo remouet ab eis illud velamē: ostendit cōsequēter cū dicit. Cū autē conuersus. **2c.** Et primo describit modum remouendi hoc velamen. Secūdo rōnez huius redit ibi. **Dñs autē spiritus. 2c.** Dicit ergo q[uod] illud velamē adhuc est in eis sed nō q[uod] vetus testamētū sit velatū sed quia corda eor[um] velata sūt. Et ideo ad hoc vt remoueat nihil restat nisi q[uod] cōuertant: et hoc est q[uod] dicit. Cū autē conuersus fuerit scz aliquis eor[um] ad deū per fidez i xpm ex ipa conuersione auferetur velamē. **Esa. 10.** Reliquie conuertent. **2c.** Et hoc idem habet. **Roma. 11.** Et nota q[uod] cum ageret de cecitate loquit in plurali. Unde dicit. **Sup corda eor[um]:** cū vero loquitur de conuersione loquitur in singulari dices. Cū autē conuersus vt ostendat eor[um] facilitatem ad malū et difficultatem ad bonum quasi pauci conuertant. Ratio autē quare cōuertant et velamē remouet hoc modo est: quia deus vult. Posset eū dicere q[uod] velamen illud appositū est ex precepto domini: et iō non potest remoueri. Sed apostol[us] ostendit q[uod] nō solum potest remoueri: imo quia remouet per eum qui ē dominus: et hoc est quod dicit. Domin[us] enī. **2c.** Ad potest dupliciter legi. **¶** Ino modo vt spiritus teneat ex parte subiecti: vt dicatur: spiritus. i. spiritus sanctus scz qui ē auctor legis est dominus id est operatur ex p[ro]prio libertat[is] arbitrio. **Jo. 3.** Spiritus vbi vult spirat. **p[ro]p[ter]e. Cor. 12.** Diuidens singulis prout vult. **¶** Vbi autē spirit[us] dei ibi libertas. Quasi dicat. Quia spiritus est domin[us]: potest dare libertatē vt possimus libere vt scripturaveteris testamenti absq[ue] velamine. Et iō qui nō habet spiritū sanctū nō possunt libere vti. **Gal. 5.** Vos in libertatē vocati estis. **1. Pet. 2.** Quasi liberi et nō quasi velamē habētes malicie libertatē. Illio modo vt per dominū intelligatur xps: et tūc legit sic. Dominus id est xps ē spiritus id est spūalis potest[as]: et iō vbi est spiritus dñi. i. lex xpi

spūaliter intellecta non scripta litteris sed per fidem eor[um] dibus impressa: ibi est libertas ab omni impedimēto velaminis. **¶** Sciendum autē q[uod] occasione istozum verborum scz vbi spiritus domini ibi libertas et illorum scz iusto lex non est posita aliqui erronee dixerunt q[uod] viri spirituales non obligantur preceptis legis diuine. Sed hoc est falsum: nam precepta dei sunt regula voluntatis humane. Nullus autem homo est nec etiam angelus cui[us] voluntatem non oporteat regulari et dirigi lege diuina. Unde impossibile est aliquem hominem preceptis dei non subdi. Hoc autem quod dicitur iusto lex non est posita. exponitur. id est propter iustos qui interiori habitu mouentur ad ea que lex dei precipit. lex non est posita s[ed] propter iniustos non quin etiam iusti ad eam teneantur. Et similiter vbi spiritus domini ibi libertas intelligitur quia liber est qui est causa sui. seruus autem est causa domini: quicunq[ue] ergo agit ex seipso libere agit: qui vero ex alio motu non agit libere. Ille ergo qui vitat mala non quia mala sed propter mandatum domini non est liber: sed qui vitat mala quia mala: est liber. Hoc autē facit spiritus sanctus qui mentem interiori perficit per bonum habitum: vt sic ex amore caueat ac si preciperet lex diuina. et ideo dicitur liber non quin subdat legi diuine: sed quia ex bono habitu inclinatur ad hoc faciendum quod lex diuina ordinat. **¶** Deinde cum dicit. Nos vero omnes. **2c.** ostendit quomodo christi fideles sunt omnino liberi ab hoc velamine. Dicit ergo. Dico q[uod] ab illis auferitur velamen hoc: cum aliquis conuersus fuerit sic nos non aliquis sed omnes qui sumus xpi fideles. **Lu. 8.** Vobis datū est. **2c.** Reuelata facie nō habentes velamen supra cor sicut illi: et intelligitur per faciez cor seu mens: quia sicut per faciem videt quis corporaliter et per mentem spūaliter. **ps.** Reuela oculos meos. **2c.** Gloria domini non moysi. gloria enim significat claritatē vt dicit **Augu.** Iudei autem videbat quādam gloriā in facie moysi ex hoc q[uod] locutus est cum deo: sed hęc gloria est imperfecta: quia non est claritas ex qua ipse deus ē gloriosus: et hoc est cognoscere ipsum deū. **¶** Hęc gloria domini. id est filii dei. **Proverb. 10.** Gloria patris filius sapiens. **2c.** Speculantes nō sumit hęc a specula sed a speculo. id est ipsi deū gloriosum cognoscentes per speculū rationis in qua est quedam imago ipsius et hoc speculamur quando homo ex consideratione sui ipsius assurgit in cognitionem aliquā de deo transformatur. Cum enim omnis cognitio sit per assimilationē cognoscentis ad cognitum oportet q[uod] qui vident aliquo modo trāsformentur in deum. Et siquidem perfecte vident: perfecte transformantur sicut beati in patria per fructū vni onem. **p[ro]p[ter]e. Job. 3.** Cum autē apparuerit. **2c.** Si vero is perfecte: imperfecte sicut hic per fidem. **p[ro]p[ter]e. Cor. 13.** Ad demus nunc per speculum et in enigmate. Et ideo dicit. In eandem imaginē id ē sicut videm[us]. **¶** Transformamur in q[uod] a claritate in claritate in quo distinguit triplicem gradū cognitionis in discipulis christi. **¶** Prim[us] est a claritate cognitionis naturalis in claritate cognitionis fidei. **¶** Secundus est a claritate cognitionis veteris testamenti in claritatem cognitionis gratie noui testamētis. **¶** Tertius est a claritate cognitionis naturalis et veteris et noui testamenti in claritatem visionis eterne infra. **4.** Licet is qui foris est. **2c.** Sed vnde est hoc? Non ex littera legis sed tanq[uam] a spiritu domini. **Ro. 8.** Quicumq[ue] spiritu dei aguntur. **2c.** **ps.** Spiritus tuus bonus deus duccit. **2c.**

¶ Incipit capitulum quartum

in epistolā II ad Corinthios III

Heo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiarum consecutus sum. non deficiamus sed abdicamus occulta dedecoris: non ambulantes in astutia: neque adulterantes verbum dei: sed in manifestatione veritatis: comedantes nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Ostensa dignitate ministerii novi testamenti: hic consequenter apostolus determinat de usu ministerii. Et circa hoc duo facit. Primo enim ostendit usum huius ministerii qui debet esse in agendis bonis. Secundo illi qui debet esse in malis patienter tolerandis ibi. Habemus autem thesaurum etc. Circa primum duo facit. Primo ponit huius ministerii usum. Secundo objectionem excludit ibi. Quia si etc. Dicit ergo: quia igitur huiusmodi ministerium est tante dignitatis in se et in ministris. Ideo nos habentes hanc administrationem id est hanc dignitatem ad ministrandi spiritualia. primum Cor. 4. Sic nos existimet homo ut ministros. etc. Roma. 11. Quoad usum ministerii apostolus ministrorum. etc. Habentes inquit non ex nobis seu ex meritis nostris: sed iuxta quod misericordiam consecutus sumus a deo. id est ex misericordia dei quam in hoc consecutus sumus a deo. primo Thimo. 1. Misericordiam consecutus sum. etc. Ad consequenter cum dicit. Non deficiamus. etc. Describit usum huius ministerii: qui debet esse circa bona agenda: et hoc quantum ad duo. Primum quantum ad vitiationem malorum. Secundo quantum ad operationem bonorum. In manifestatione. etc. Docet autem vitari mala in usu huius ministerii: et quantum ad vitam et quantum ad doctrinam. Sed quantum ad vitam dupliciter: scilicet quantum ad operationem et quantum ad intentionem. Nam si quis vitat mala operari et bona intentione perfecte vitat mala. In operatione autem vitat malum in aduersitate patienter mala sustinendo: et ideo dicit. Non deficiamus per impatientiam Gal. 6. Bonum autem facientes non deficiamus. 2. Cor. 1. Cum infirmus tunc fortior sum et potens. Citatur etiam in prosperitate ipse vitando eis que prospere succedunt. et ideo dicit. Sed abdicamus occulta dedecoris. id est amouemus a nobis que homines turpem et dedecorosum faciunt se immunda et turpia et etiam occulta non solum manifesta. Jac. 1. Abijcetes omnem immundiciam. Ephe. 5. Que in occulto ab eis sunt vitatae. In intentione autem vitatur malum vitae sicut in intentione recta et quantum ad hoc dicit. Non ambulantes in astutia id est in astutia et simulatione et hypocrisi si quod faciunt pseudo qui aliud preter dicit exterius et aliud gerunt interius in corde. Job. 36. Simulatores et callidi prouocant iram dei. In doctrina autem vitat malum quando verbum domini debito modo proponitur: et quantum ad hoc dicit. Non adulterantes verbum. Quod dupliciter exponitur: ut patet supra. 2. Et primo non permissio doctrine christi falsam doctrinam quod faciebatur pseudo: dicitur legalia debere seruari cum euangelio. Secundo non predicantes propter lucrum vel gloriam propriam. Et istorum primus est lupus. Secundus mercenarius. Sed qui vera predicat et propter gloriam dei est pastor. Unde Augustinus. Pastor est amandus: lupus vitandus: sed mercenarius ad tempus tolerandus. Sed quod non sufficit ad perfectam iusticiam solum vitare mala: sed requiritur operatio bona. id consequenter subiungit de operatione bonorum in ipso usu huius ministerii. Et ponit triplex bonum quod facit contra triplex malum. Primum bonum est contra malum doctrine. Secundum contra malum operationis. Tertium contra malum intentionis. Contra malum doctrine quod debet vitari fa-

cit bonum manifeste veritatis. Et quantum ad hoc dicit. In manifestatione veritatis. Quasi dicat. non deficiamus sed vitantes mala: ambulamus et proficimus in manifestatione veritatis id est veritatem puram manifestamus. Jo. 19. Ad hoc natus sum ut testimonium perhibeam veritati. Eccl. 24. Qui eludant me vitam eternam habebunt. Contra malum operationis facit bona opera et quantum ad hoc dicit comedantes nos. etc. Et hoc non facimus dicens de vobis bona quia non defacili credit et qui seipsum commendat: sed operando bona quia talia opera facimus ut ex ipsis operibus reddamus nosmetipsos commendabiles ad omnem conscientiam hominum. primum Pe. 2. Conuersationem vestram inter gentes etc. Contra malum intentionis facimus bonum reddendo nos commendabiles non solum ad omnem conscientiam hominum sed etiam coram deo qui intuetur corda. infra. x. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est. etc. Roma. 12. Prouidentes bona non solum coram etc. Et sic Augustinus. in glo. apostolus implet in hoc mandatum domini. Mat. 5. Sic luceat etc. Tres sexto attendite ne iusticiam. etc. Primum in hoc quod dicit. Comedantes nos. etc. Secundum vero in hoc quod dicit Coram deo. Ro. 2. Non enim qui in manifesto etc. Vel potest totum hoc magis finem continuationem littere legi sic: ut dicatur. Ideo habentes hanc administrationem: iuxta quod etc. Non deficiamus supple a bene operando sed abdicamus etc. Et iterum non deficiamus in manifestatione veritatis seruat in eodem modo exponendi sicut in prima lectura.

Lectio secunda.

Quod si etiam operum est euangelium nostrum in his qui pereunt est operum: in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium: ut non fulgeat illuminatio euangelii gloria christi qui est imago dei. Non enim nosmetipsos predicamus: sed iesum christum dominum nostrum. Nos autem seruos vestros per iesum. quoniam deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis dei in facie christi iesu. Hic consequenter apostolus respondet cuidam tacite objectioni. Posset enim dici sibi ab aliquo tu dicens quod non defecitis in manifestatione veritatis christi: sed hoc non videtur quod multi contradicunt tibi. Huic ergo quod non responderet. Et circa hoc duo facit. Primo enim respondet quod non predicat. Secundo excludit quoddam dubium quod videtur ex ratione sua sequi ibi. Non enim nosmetipsos etc. Circa primum tria facit. Primum ostendit quibus occultat veritas christi. Secundo occultationis causam assignat ibi. In quibus deus huius seculi. Tertio ostendit quod hoc non est ex defectu veritatis euangelii ut occultetur ibi. Et non fulgeat etc. Dicit ergo. Dixi quod non defecimus in manifestatione christi. id est si euangelium nostrum quod. id est nos predicamus est operum. id est occultum: non est operum omnibus sed illis tantum qui peccant seque perbedo impedimentum ne eis manifestetur. 1. Cor. 1. Verbum crucis pereuntibus stulticia est. etc. Et ergo huius occultationis est non ex parte euangelii: sed propter eorum cultum et maliciam. Et hoc est quod subdit. In quibus deus huius seculi. etc. Et hoc potest exponi tribus modis. Primo modo sic. Deus huius seculi. id est deus qui est dominus huius seculi et omnium rerum creatione et natura. iuxta illud. ps. Domini est terra et plenitudo eius. Excecavit mentem infidelium non inducendo maliciam sed merito. Imo de merito peccatorum peccatorum subtrahendo gloriam. Esa. 6. Exceca cor

Explanatio sancti Thome

populi huius .*re*. Unde et precedentia peccata insinuat cum dicit: Infidelium quasi infidelitas eorum fuerit causa huius execrationis. Secundo modo sic. Deus huius seculi. id est diabolus qui dicit deus huius seculi id est seculariter viventium non creatione sed imitatione qua seculares eum imitantur. Sap. 2. Imitantur eum qui sunt *re*. Et hic execrat suggerendo irabendo et inclinando ad peccata. Et sic quando iam sunt in peccatis operantur in tenebris peccatorum ne videant Ephe. 4. Tenebris obscurati habentes intellectum *re*. Tertio modo sic Deus habet rationem vicini finis et complementum desideriorum totius creature. Unde quicquid aliquis sibi pro fine ultimo constituit in quo eius desiderium quiescit postest dicit deus illius. Unde cum habes pro fine delicias tunc delitiae dicuntur deus tuus. Similiter etiam si voluptates carnis vel honores. Et tunc exponit sic Deus huius seculi id est illud quod homines seculariter viuentes sibi pro fine constitunt: ut puta voluptates vel diuitie et honores. Et hic deus execrat mentes in quantum impedit ne homines lumen gratie et glorie in futuro videre possint. ps. Super peccatum ignis seculi concupiscit ut non videret sol. Sic ergo execratio infidelium non est ex parte euangelii sed ex culpa infidelium. Et ideo subdit. Ut non fulgeat *re*. Vbi sciendum est quod deus pater est fons totius luminis. Job. 1. Deus lux est et tenebre in eo *re*. Ex hoc autem fontano lumine derivatur imago huius luminis scilicet filii verbum dei. Qui cum sit splendor *re*. Hic ergo splendor glorie imago fontano lucis carnem nostram accepit et multa gloriosa et diuina in hoc mundo opera fecit. Declaratio igitur huius lucis est euangelium unde et euangelium dicitur notitia claritatis christi que quidem notitia virtutis habet illuminatiua. Sap. 6. Alara est et que nunquam marcescit sapientia. *re*. Et quidem quantum est de se in omnibus res fulget et omnes illuminat: sed illi qui habent impedimentum non illuminantur. Et hoc est quod dicit. Non execrauit mentes infidelium: ut scilicet non effulgeat in eis. In mentibus infidelium licet in se effulgens sit illuminatio euangelii illuminantis quod quidem est illuminans quia est gloria christi id est claritas. Jo. prolo. Vidimus gloriam. *re*. Que quidem deus gloria provenit christo ex quo est imago dei. Col. 1. Qui est imago inuisibilis dei. Nota sunt ergo quod christus perfectissima imago dei est. Nam ad hoc quod aliquid perfecte sit imago alicuius tria requiruntur: et hec tria perfecte sunt in christo. Primum est similitudo. Secundum est origo. Tertium est perfecta equalitas. Si enim inter imaginem et eum cuius est imago esset dissimilitudo et unum non oriretur ex alio: similiter etiam si non sit equalitas perfecta que est secundum eandem naturam non esset ibi perfecta ratio imaginis. Nam similitudo regis in denario non perfecte dicitur imago regis: quia deest ibi equalitas secundum eandem naturam: sed si similitudo regis in filio dicitur perfecta imago regis quod sunt ibi illa tria que dicta sunt. Cum ergo ista tria sint in christo filio dei: quia seculi similis patri generatur a patre. et equalis est patri maxime et perfecte dicitur imago dei. Consequenter cum dicit. Non enim nosmetipsos *re*. remouet apostolus quod dicitur dubium. Possent enim aliquis contra predicta dicere apostolo. Supra dixisti euangelium vestrum esse operum modo dicit euangelium christi illuminare. si ergo deus et euangelium christi sit illuminans non potest hic sequi quod operum sit euangelium vestrum. Et ideo ad hoc remouendum duo facit. Primo ostendit quod idem est euangelium suum et christi. Secundo ostendit unde sit quod euangelium suum sit illuminatum ibi. Quia deus qui dicit. *re*. Dicit ergo primo. Dico quod manifestatio claritatis christi est euangelium christi et nostrum. Nostrum quidem tanquam per nos predicatum: christi vero tanquam in ipso euangelio predicatum. Et hoc est quod non predicamus nosmetipsos

id est non commendamus nos: nec ad nos. id est ad laudem vel lucrum nostrum conuertimus predicationem nostram: sed ad christum totum referimus et laudem eius. prole. Cor. prolo. Nos autem predicamus christum *re*. ps. Et annunciet omnes predicationes tuas non meas in portis. *re*. Sed iesu dominum nostrum nos autem seruos vestros per iesum. Quasi si dicat. iesum predicamus ut dominum: nos autem ut seruos. Et huius ratio est: quia principaliter querimus laudem christi et non nostram. Nam seruus est qui est propter utilitatem domini. Et inde est quod minister ecclesie qui non querit honorem dei: et utilitatem subditorum non dicitur verus rector sed tyrannus. Nam quicumque bene regit debet esse sicut seruus querens honorem et utilitatem subditorum. Sen. 2. 5. Dator seruiet minor. prime Cor. 9. Cum essem liber: omnium vestrum me seruus feci. Consequenter cum dicit. Quoniam deus qui dixit *re*. ostendit unde euangelium suum habet virtutem illuminatiua. Vbi nota ordinem procedendi seruati ab apostolo qui talis est. Nos aliqui seculi ante quod conuersi essemus ad christum eramus tenebrosi sicut et vos et alij in quibus non fulget claritas glorie christi. Hic vero postquam vocauit nos per gratiam suam ad se tenebre iste remotus sunt a nobis et iam fulget in nobis virtus glorie claritatis christi: et tunc tantum refulget in nobis quod non solum illuminamur ad hoc quod videre possumus: sed etiam quod alios illuminemus. Ex spirituali ergo gratia et abundantia refulgentia claritatis glorie christi in nos habet euangelium nostrum virtutem illuminatiua. Et hoc est quod dicit. Dico quod ideo illuminat euangelium nostrum quoniam deus qui dixit id est precepto solo fecit lucem splendere quod fuit in separatione elementorum: quando chaos tenebrosum illuminauit per lucem quam fecit. Sen. prolo. Dixit fiat lux. *re*. Eccl. 2. 4. Ego feci ut in celis esset reuer lux. *re*. Iste inquit deus illuxit in cordibus id est in mentibus nostris prius tenebrosos per absentiam luminis gratie et obscuritatem peccati. Lux primo. Illuminare bis quod in tenebris. *re*. Illuxit inquit non solum ut nos illuminaretur sed ad illuminationem id est ut alios illuminemus. Ephe. 3. Mihi omnium sanctorum minimo data est. *re*. Matth. 5. Vos estis lux *re*. Ad illuminationem dico scientie id est ut faciamus alios scire. Dico claritatis dei id est clare diuine visionis. In facie iesu christi gloria. per iesum christum qui est facies patris quia sine ipso non cognoscitur pater: sed melius dicitur sic. Ad illuminationem nempe sancte claritatis dei que quidem claritas fulget in facie christi iesu id est ut per ipsam gloriam et claritatem cognoscatur christus iesus. Quasi dicat i summa ad hoc deus illuxit nobis ad illuminationem: ut ex hoc ihesus christus cognoscatur et predicetur gentibus.

Lectio tertia

Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus. ut sublimitas sit virtutis dei et non ex nobis. In omnibus tribulatione patimur: sed non angustiatur. Persecutione patimur: sed non derelinquimur. Humiliatur: sed non confundimur. Deiciatur: sed non perimur. Sempiternam mortificationem iesu christi in corpore nostro circumferentes: ut et vitam iesu manifestetur in cordibus nostris. Supra tractatum de visu ministerij noui testamenti quantum ad bona agenda: hic consequenter tractat de visu eius quantum ad tolerantiam malorum. Et circa hoc duo facit. Primo enim ostendit tolerantiam malorum que

in epistolā II ad Corinthios III

patiebant. Secūdo vero hoc manifestat ibi. **Semp** est nos qui viuimus &c. Circa primum tria facit. Primo ponit causam quare tribulationibus exponantur a deo. Secundo ostendit q̄ in istis tribulationibus patienter se habeant. ibi. In omnibus tribulationē patimur. &c. Tertio vero rationē huius patientie assignat ibi. Semp per mortificationē iesu &c. Dicit ergo. Deus illuxit mētibus nostris ad illuminationē aliorū: que quidem lux ē maximus thesaurus. Sap. 7. Infinitus enim thesaur⁹ &c. Esa. 33. Diuitie salutis sapientia &c. Nū autem maximū thesaurū non habem⁹ in precioſo loco: sed in re vili & fictili & rō huius ē: vt. i. deo efficacit eius tribuatur. Et hoc est quod dicit. Habemus thesaurum istū id ē lucem illā qua alios illuminam⁹ in vasis fictilib⁹ id est in corpore fragili & vili. ps. Ipse cognouit signum⁹ nostrū. Jere. 18. Sicut lutum in manu figuli sic & in manu &c. Esa. 64. Et nunc domine pater noster es tu: nos vero lutum. Ideo habemus in vasis fictilib⁹ vt sublimitas istius lucis sit virtutis dei. i. deo attribuatur & non ex nobis credat esse. Nam si essemus diuites si potentes si nobiles: fm̄ carnem quicquid magnum faceremus nō deo sed nobis ipsi attribueret. Hūc vero quia pauperes & cōtēptibiles sum⁹ huiusmodi sublimitas deo & nō nobis attribuit. Et id vult nos deus cōtēptū haberi & tribulationib⁹ exponi. Deutero. 32. Ne dicerēt man⁹ nostra excelsa &c. Et prime Cor. 1. Et nō gloriatur omnis caro &c. Sap. 12. Misisti antecessores tuos ne dicerēt &c. Consequenter cū dicit. In omnibus tribulationibus &c. ostendit eorū patientiā in his que patiunt. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit mala que patiunt in generali. Secūdo enumerat ea in speciali ibi. Apoziamur. &c. Dicit ergo. Vere habemus hunc thesaur⁹ in vasis fictilib⁹: quia in omnib⁹ tribulationē patimur: quasi dicat. Nullus mod⁹ tribulādī deest nobis. Act. 14. Per multas tribulatiōes &c. Nec mirū q̄ vt dicit Luc. vlt. Sportuit xpm̄ pati: & sic intrare &c. Et licet sic tribulatur: nō tamē angustiamur. Et loquitur ad similitudinē viatoris qui quādo non patet ei via qua eruat de aliquo arto loco angustiat. Quasi dicat. Domines qui solū in mundo cōsidunt angustiant si vndiq̄ a mundo tribulantur: quia nō patet eis via remedij cum non sperent nisi de mūdo. Sed nos licet tribulamur in mundo: q̄ tamē p̄fidimus de deo & speramus in ip̄o patet nobis via eius fontis & auxilij a deo: & ideo nō angustiamur. Consequenter cū dicit. Apoziamur. &c. enumerat tribulatiōes in speciali. Sunt autē quattuor: in quibus hoīes consueuerunt tribulari: & in istis tribulati sunt apli. i. in rebus exterioribus. in quietudine status. in lesione fame: & in afflictione pp̄ij corporis. Quāto ergo ad primum dicit. Apoziamur. i. depauperamur. Apozos enī grece latine dicitur pauper. Quasi dicat. Ideo pauperes sumus vt necessaria desint. p̄ie Cor. 4. Aliq̄ in hāc hora esurimus. &c. Sed nō destituimur a deo qui est thesaurus noster. Diuitie enī nō querunt p̄pter se: sed p̄pter sufficientiā vite. Unde homines qui sine dei auxilio & spe sunt si careant diuitijs destituunt: sed qui solū de deo cōsidunt & sperāt quātūcūq̄ apoziant nō destituūt. infra. 6. Tanq̄ nihil hntes & omnia possidētes. Sed nec sufficit: imo cū hoc inquietamur: periectionē patimur scz de loco ad locum. Mat. 24. Persequētē vos Sed nō relinquitur a deo quin p̄beat auxiliū. De. vlti. Non te deserā &c. ps. Sperent in te: qui nouerūt te &c. Sed & cum hoc ledimur in fama: quia humiliamur. i. contempnimur & p̄o nihilo reputamur. Jo. 16. Venit hora vt omnis q̄ interficit vos &c. Mat. 5. Beati eritis &c. Sed q̄ q̄ quis cōtēnitur & cā contēptus subest: ille qui cōtēnitur cōuenit cōfundi

q̄i vero cā nō subest nō confundit: & istis nō suberāt cā contēptus. ideo dicit: nō confundimur. Quasi dicat. Quis si subest cā nō curam⁹. ps. In te die speraui nō confundar &c. S3 quasi hec pauca sint addit ad tribulatiōis exaggerationē dicēs. Deijcitur ad mortis picula s3 nō perimus. i. a bono nō cessamus: vel nō perimus q̄ deus sustentat nos. Job. ii. Cū te cōsumptū putaueris &c. p̄mie Cor. 4. Tāq̄ purgamēta huius mūdi &c. ps. Esti mati sumus sicut oues &c. Consequenter cū dicit Semp per mortificationē &c. subdit rationem huius patientie. Circa q̄ sciendum q̄ in chris̄to talis fuit processus. Nā a principio sue conceptionis carnem habēs passibilem & passus mortuus fuit: sed tamen interius viuebat spiritali vita. Post resurrectionem vero illa spiritalis et glorioſa vita vsq̄ ad corpus deriuata est: & factū est ipsū corpus glorioſum & immortale quia chris̄tus resurgens ex mortuis iam non moritur &c. Unde ex hoc accipitur duplex status in corpore chris̄ti: scz mortis & glorie. Et ideo dicit q̄ ideo pericula mortis & passiones patienter sustinemus vt perueniam⁹ ad glorioſam vitā. Et hoc ē quod dicit. Ita sustinemus semp id est in omnib⁹ & vbiq̄ mortificationē iesu id est propter iesum vel ad similitudinē mortis iesu. Gal. vlt. Stigmata domini iesu &c. Quia pp̄ veritatē passi sum⁹ sicut & iesus. In corpore nō solū in mēte. ps. Prop̄ te mortificamur tota die. Et vita iesu. i. vita gr̄e quā iesus dat: vt vita gl̄ie ad quā iesus p̄ passiones puenit. Luc. 24. Nōne oportuit xpm̄ pati & ita intrare in glo. i. manifeste appareat etiam inimicis. Dicit ergo in futura. s. resurrectione vt etiam nunc vita gl̄ie in cordibus nostris nō solū in animabus. Judic. 7. Fractis lagunculis apparuerunt lucerne. Et idcirco dicit Ambro. Nō timebat mori propter resurrectionem promissam. Circūferentes id est vbiq̄ portantes & sustinentes: quia quocūq̄ eamus parimur & non cedimus. Et hoc ideo vt vita iesu que latet nūc in corde nostro in corporibus nostris manifestetur quādo scz reforz mabit corpus humilitatis nostre &c. philip. 3. Coll. 3. Mortui estis & vita vestra. &c. 2. Thimo. 2. Si cōmorui sumus & cōiuemus

Lectio quarta.

Semper enī nos qui viuim⁹ in mortem tradimur p̄pter iesum: vt & vita iesu manifestet in carne nra mortali. Ergo mors in nobis opatur: vita autē in vobis. Habētes autē eundem sp̄m̄ fidei sicut scriptū ē. Credidi p̄pter q̄d locut⁹ sum & nos credim⁹ p̄pter q̄d & loquimur: scientes q̄m̄ qui suscitauit iesū. & nos cū iesu suscitabit & constituet vobiscū. Oīa enī propter vos vt gratia abundans per multos in gratiarū actione abundet in gloriam dei.

Postea patientia apostolorū in malis & causa patientie ostensa: hic apostolus consequenter manifestat eaz & primo manifestat id quod dixit de spe glorie. Secūdo vero id quod dixit de sua patientia ibi. Propter quod nō deficimus. &c. Circa primum duo facit. Primo manifestat spem glorie quā habet. Secundo ostendit vñ hec spes sibi proueniat ibi. Habentes autē eundem &c. Circa primum tria facit. Primo ostendit quomodo mortificationem iesu in corpore suo portet. Secundo vero manifestat quomodo portet vitam iesu. ibi. Et et vlt. &c. Tertio manifestat quid ex hoc sibi et alijs proueniat

Explanatio sancti Thome

at ibi. Ergo mors etc. Dicit ergo primo. Dico q̄ portas
 mus mortificationem in corporib⁹ nostris non q̄ moria-
 mur s; quia nos qui vivimus corporali vita vel virtuti-
 bus semper tradimur in mortem vel in pericula mortis
 Et hoc quidem propter ihesum .ps. Estimati sumus
 sic oves. etc. Qualiter autē vitā iesu portemus in corpo-
 re exponit subdens ita sc; vt vitā iesu immortalis et ipassi-
 bilis manifestetur in carne nostra nūc mortali: ita vt ca-
 ro nostra mortalis recipiat immortalitatem in resurrectio-
 ne. 1. Cor. 14. Oportet autē mortale hoc iduere etc. S; ex
 hoc quid pueniat subdit dicens. Ergo mors operatur
 id ē exercet vñum suū in nos. Vita autē sc; presens ope-
 ratur in vobis quia estis in prosperitate. iuxta illud. 1.
 Cor. 4. Nos stulti etc. Et mors operet̄ in nobis magnū
 bonū sc; consecutione vite spūalis: sed vitā terrena quā
 amatis opatur in vobis magnū malum. s. mortē eternā.
 Prover. 10. Opus iusti ad vitam etc. Jo. 12. Qui amat
 vitam suam in hoc mundo etc. Vel aliter. Duo fuerunt in
 christo: mors corporalis et vita spūalis. Dicit itaq; Er-
 go mors etc. Quasi dicat in nobis nō solū vitā spūta-
 lis opatur in q̄rum imitamur spiritualiter sed etiā mors
 opatur. i. propter spem resurrectionis et ppter amorem
 christi vestigia mortis xpi in nobis apparent inquantū
 passionibus mortis exponimur. ps. Propter te mortifi-
 camur tota die sed in vobis opatur solum vitā xpi p quā
 fides plantatur in vobis et vitā spūalis. Unde autem
 pueniat apostolo hec spes certitudinis subdit dicens Ha-
 bentes autem. etc. Et circa hoc duo facit. Primo ponit
 causam certitudinis. Secūdo concludit ipam certitudinē
 ibi. Sciētes quoniam quā. etc. Cā autē huius certitudinis
 ē spiritus infundens fidem in cordib⁹ eorū. Unde primo
 ponit cām hanc. Secundo vero manifestat eā per exem-
 plum ibi. Sicut scriptū ē etc. Dicit ergo ex hoc speram⁹
 et nō deficiamus q̄ sum⁹ habētes eundē spiritū fidei quā
 antiqui habuerunt quia licet tempora mutata sint. spiritus
 tamē et fides nō est mutata nisi q̄ illi credebāt xpm
 venturū et passurum: nos autē credim⁹ ipm venisse et pas-
 sum fuisse. Et hic spūs est spiritus sanctus qui ē spiritus
 fidei. 1. Cor. 12. Hec autē oīa operat̄ vnus atq; idē spūs
 etc. Et ibidē. Alteri fides in eodē spiritu. Hunc ergo spi-
 ritum habentes quē antiqui habuerūt facim⁹ eadez que
 illi et credim⁹. Illi autē quid fecerint. dicit ps. Credidi
 sc; deo et pfecte. Et hoc oēs antiq; fecerūt. He. 11. In om-
 nes testimonio fidei etc. ppter qd sc; credidi locut⁹ sum
 id est cōfessus in fide. Ro. 10. Corde credit̄ ad iusticiam
 etc. Ad etiā nos facim⁹ qz nos pp̄ hoc q̄ credim⁹ loq-
 mur et pitemur fidē et p̄dicam⁹. Act. 4. Non em̄ possi-
 mus que vidimus et audiuim⁹ nō loqui. Spūs ergo san-
 ctus ē causa huius certitudinis. Ultimo ergo concludit
 cōclusionē intentā. i. ipam certitudinē. Et p̄mo de salu-
 te p̄p̄ia. Secūdo de salute aliorū ibi. Et cōstituet vobiscū
 etc. Dicit ergo. Sciētes. i. certā scilicet hñtes quā q̄ suscita-
 tauit iesum. i. de⁹ p̄r vel tota trinitas et nos cū iesu susci-
 tabit vt sc; sumam⁹ eādē gl̄iam cū iesu: qz cū sumus mē-
 bra eius debem⁹ eē cū capite. Jo. 12. Volo pater vt vbi
 ego sum illic sit et minister me⁹ etc. Ro. 8. Qui suscita-
 uit dñm iesū a mortuis suscitabit etc. Et non solū sū cert⁹
 de salute nra sed etiā de vestra: qz cōstituet nos vobiscū
 id est simul erimus: qz sicut nos sumus mēbra xpi ita et
 vos per nos. 1. Thes. 4. Et sic semp̄ cū domino erimus
 Mat. 24. Abicunq; fuerit corpus etc. Et ideo dicit vob-
 biscū vt animet eos ad bonū inquantū ostendit eos non
 esse inferiores sed pares. Et hñ hoc possū certe dicere qz
 oīa sunt ppter vtilitatē vestrā. Hāc oīa q̄ sustinem⁹ oēs
 gratias quas recipim⁹ a deo sunt ppter vos. s. instruen-
 dos nostro exemplo. Et hoc ideo vt gratia abundans a

nobis in vos abundet per multos in gloriā dei. i. multi
 agant gratias deo sup beneficio tanto. Ephe. 5. Grati-
 as agētes deo patri etc.

Lectio quinta.

Propter qd nō deficiim⁹. Sed licet
 is qui foris ē noster hō corrupat̄
 tū is qui intus ē renouat̄ de die i di-
 em. Id em̄ qd in p̄nti ē momētaneuz et leue
 tribulatiōis nre supra modū in sublimita-
 te eternū gl̄ie pondus opat̄ in nobis nō cō-
 tēplantib⁹ nobis q̄ vident̄: s; que nō vidēt̄
 Que enī vident̄ temporalia sunt: q̄ autē nō
 vidēt̄ eterna sunt.

Posita patiētia quā apostoli habebant in tribulatiōib⁹
 et premio qd expectabant manifestato: hic consequenter
 agit de patientie causa et patientie modo seu ratione. Et
 circa hoc tria facit. Primo enim insinuat sanctorū pati-
 entiam. Secūdo patientie causam ibi. Nō cōtēplantib⁹ no-
 bis etc. Tertio patientie remunerationē ibi. Id em̄ etc.
 Circa primū intendit ostendere qz sanctorū patiētia ē in-
 vincibilis. Et hoc est qd dicit. Propter qd. s. qz sumus
 scientes qz qui suscitauit iesū a mortuis suscitabit nos
 et cōstituet nobiscū ideo nō deficiim⁹. s. in tribulatiōib⁹
 id est nō de ducimur ad hoc qz non possim⁹ propter xpm
 amplius ferre et sustinere. Nam deficere idem ē qd ferre
 non posse. Iere. 20. Defeci ferre nō sustinui. Causa autē
 quare nō deficiamus ē quia licet quantum ad aliquid deficiamus
 sc; quantum ad exteriorē hominē: tamē quantum
 ad aliquid semper renouamur sc; quantum ad interiorē
 hominē. Et hoc est qd dicit. Sed licet is qui foris ē etc.
 Vbi sciendū est qz occasione istorum verborum: hereti-
 cus rextullian⁹ nomine dixit qz anima rationalis que est
 in hominis corpore habet corpoream figurā et membra
 corporea sicut et corpus habet: et hoc dicitur homo inter-
 rior: corpus vero cum sensibus suis dicitur homo exterior.
 Quod quidem falsum est. Unde ad intellectum hui⁹ ver-
 bi sciendū est qz etiam fm̄ philosophum in ethi. et fm̄
 consuetudinē loquendi. Anūquodq; dicitur esse illud
 qd est principalius in ipso: puta quia in ciuitate principa-
 lius est potestas et concilium id quod facit potestas et cō-
 cillium dicitur tota ciuitas facere. Principalius autem
 in homine potest aliquid iudicari et fm̄ veritatem et fm̄
 apparentiam. Secūdo veritatē quidem principalius in
 homine ipsa est mens. Unde fm̄ iudicium spiritualium
 virorum mens dicitur homo interior. fm̄ apparentiam
 vero principalius in homine est corpus exterior cuius sen-
 sibus suis. Unde fm̄ iudicium illozum qui tantū corpora-
 lia et sensibilia considerant et terrena sapiunt quorum de-
 us venter est corpus cum sensibus dicitur homo exteri-
 or. Et ideo fm̄ hunc modum loquitur hic apostolus dis-
 cens. Licet homo noster sc; corpus cum natura sensiti-
 ua corrupatur in tribulatiōibus tenuis et absten-
 tijs et vigilijs. Roma. 6. Verus homo noster simul etc.
 Abachuc. 3. Ingredietur putredo etc. Tamen is homo
 qui intus est sc; mens seu ratio munta spe futuri p̄mij et
 firmata munimine fidei renouat̄. Quod sic intelligēdū
 est. Vetustas enim est via ad corruptionē. Heb. 8. Quod
 antiquatur et senescit etc. Natura autem humana fuit in
 integritate condita et si in illa integritate p̄mansisset sem-
 per esset noua: sed per peccatū inceptit corrumpi quo fit
 qz quicquid consecutus est sic ignorantia difficultas ad
 bonum et p̄p̄onitas ad malum: penalitas et alia huius-
 iusmodi: totum pertinet ad vetustatem. Cum ergo

